

IMOGEN KEALEY

Vrijheid

Gebaseerd op
het levensverhaal
van verzetsheld
Nancy Wake

Imogen Kealey

Vrijheid

De Fontein

1

Marseille, januari 1943

Dit was een slecht idee. Een heel slecht idee. Verdomme.

Nancy sloot een moment haar ogen en haalde diep adem, gehurkt achter de restanten van een opgeblazen muur. De stank van de brandende gebouwen sloeg op haar keel, de rook prikte in haar ogen en haar spieren verkrampten toen ze nog verder wegkroop in haar krappe schuilplaats. De stemmen van de naderende Duitse patrouille waren nu duidelijk te horen.

‘Auf der linken Seite.’ Aan de linkerkant.

De muur waarachter ze zich verscholen hield was de vorige dag nog deel geweest van iemands huis, een van de duizenden smalle woningen in deze wijk van Marseille, waar de minder notabele bewoners van de stad al jaren schipperend, ruziënd en zwendelend hun dagen doorbrachten.

Nu hield ze zich verborgen tussen de overblijfselen van een kleine smerige kamer in haar op één na beste jas en haar op twee na beste pumps.

De krenge waren haar nog te klein ook. De heldere hemel was zichtbaar door het weggeslagen dak van de bovenverdieping, maar de kamer had maar één deur. Het was geen handige zet geweest om hier weg te duiken uit angst voor de Duitsers. De patrouille doorzocht de ruïnes, terwijl hun collega's wat hoger tegen de heuvel nieuwe explosieven aanbrachten om de voormalige bewoners van de oude wijk uit hun holen te verjagen. Ze gingen van huis tot huis, en deze woning was bijna aan de beurt. Van hoger langs de helling klonk het doffe gedreun van vallend puin, afgewisseld met droge salvo's van machinegeweervuur.

‘Ze hebben weer wat ratten gevonden,’ hoorde Nancy een oudere stem zeggen, waarschijnlijk de bevelvoerder.

‘Maar ik zoek een muisje,’ antwoordde een van zijn mannen, en ze lachten.

De meesten van Nancy's vrienden zouden er niet over piekeren naar dit deel van de stad te komen, ook vóór de oorlog al niet. Te vreemd en onbekend. Maar al op haar eerste dag in Marseille, vijf jaar geleden, was Nancy verliefd geworden op de smalle, steile straatjes van de oude wijk, met zijn zondaars, zijn gokkers en zijn zuipers. Ze hield van die agressieve, grillige kleuren

en contrasten en had zich er volledig in ondergedompeld. Haar talent om op plekken te komen waar ze beter weg kon blijven was natuurlijk ook de reden waarom ze haar brood kon verdienen als journaliste in Frankrijk. En als Australische kon ze zich dingen veroorloven die de meeste Françaises, bang voor hun reputatie, nooit in hun hoofd zouden halen. In de jaren daarna had Nancy haar weg gevonden door deze bochtige straten en steegjes. Zonder enige angst rookte ze sigaretjes met de kleine criminelen, en ze deinsde er niet voor terug hun bazen de huid vol te schelden als het zo uitkwam. Zelfs toen ze zich verloofde met een van de rijkste industriëlen in de stad kwam Nancy nog altijd overal waar ze wilde. En dat betaalde zich uit. Toen de oorlog uitbrak en er gebrek ontstond aan alles, zelfs in het Vichy-gebied, was Nancy al goede vrienden met minstens de helft van de zwarthandelaren in Marseille.

‘Niemand te zien, kapitein!’

‘Goed. Op naar het volgende huis.’

Toen arriveerden de nazi's en maakten met hun grove methoden en willekeurige geweld een eind aan de illusie dat nog niet alle delen van Frankrijk bezet zouden zijn. Hun manier om af te rekenen met de provocateurs, de smokkelaars en

de dieven van de oude wijk, was de hele buurt plat te branden en iedereen neer te knallen die zich niet op tijd uit de voeten wist te maken.

Dus moest Nancy, die zich achter haar muurtje verborgen hield voor de naderende patrouille, met tegenzin toegeven dat het misschien geen goed idee was geweest om hier een laatste missie uit te voeren, terwijl de SS in de puinhopen naar overlevenden zocht. Daar kwam nog bij dat die sadisten in hun hoge laarzen vooral op zoek waren naar een bepaalde koerier van het verzet en mensensmokkelaar die bekendstond als de Witte Muis. En Nancy Wake was niet alleen een voormalige journaliste en het troetelkind van de sociëty van Marseille, maar ook niemand anders dan de Witte Muis. Een heel slecht idee dus.

Niet dat ze veel keus had. Al haar missies waren belangrijk, maar deze was echt vitaal. En het moest vandaag gebeuren, ook al wemelde het hier van de Duitsers die de zaak aan puin schoten. Vastberaden was ze vertrokken uit de luxe villa die ze met Henri deelde, was langs de patrouilles geglipt en had haar contactpersoon gevonden. De man was sluw en achterbaks, maar Nancy had hem toch zover gekregen dat hij zijn afspraak nakwam en haar de spullen leverde. Nu

hield ze het pakketje veilig onder haar arm, verpakt in een paar kranten met pronazi-artikelen van het Vichy-bewind. De deal had haar duizend franc gekost, maar was iedere centime meer dan waard – als ze er veilig mee thuis wist te komen.

Ze moest hier weg. En snel. Ze zou nooit haar volgende afspraak kunnen halen als ze werd opgepakt en ondervraagd, zelfs niet als ze in haar gebruikelijke verhaaltje trapt: ‘Wie, kapitein? Ik toch niet? O, ik heb de verkeerde straat genomen vanaf de baden. Trouwens, wat ziet u er goed uit in dat uniform. Uw moeder zal wel trots op u zijn.’ God wist dat ze zich de afgelopen twee jaar flirtend en knipogend uit heel wat netelige situaties had gered, met wat rouge en gestifte lippen, terwijl de geheime berichten of radio-onderdelen voor de *résistance* in de voering van haar handtas zaten genaaid of strak tegen de binnenkant van haar dijbeen gebonden.

Maar wat er ook gebeurde, die volgende afspraak mocht ze niet missen.

Twee soldaten van de patrouille stonden al in het gangetje. *Verdomme*. Als ze hun aandacht wist af te leiden had ze een kans om door de achterdeur te ontkomen. Anders zou ze zich een weg naar buiten moeten schieten.

Ze stak een hand in haar tas, haalde haar revolver tevoorschijn en likte haar lippen. Geen tijd te verliezen. Nu of nooit. Ze waagde een blik over de rand van het versplinterde kozijn en keek snel de straat door, van links naar rechts. Van het huis tegenover haar, aan de oostkant, was de eerste verdieping nog gedeeltelijk intact. Iemand was te zuinig geweest met de explosieven. Nancy zag een kamer met een tafel en een vaas die keurig in het midden stond. De muren en het plafond waren weggeblazen en één verlepte roos wiegde heen en weer in de zuigende luchtstroom van de brand. Uitstekend.

Nancy klapte de cilinder van haar revolver open, liet de patronen in haar hand vallen en gooide ze over haar hoofd naar de overkant van de smalle straat. Een van de patrouillerende soldaten keek fronsend achterom of er iets bewoog. Nancy drukte zich weer plat tegen de muur en hield haar adem in. Eén, twee... Een luide knal toen de vlammen de eerste kogel vonden. En de volgende.

‘Vuur!’ brulde de Duitse kapitein.

De twee soldaten in de gang renden naar buiten en openden het vuur op het brandende gebouw. Nancy rook het cordiet nog toen ze de

kamer uit glipte en naar de achterdeur rende. De patrouille vuurde nog steeds op spoken. Ze duwde de achterdeur open, stak het kleine, met puin bezaaide plaatsje over en dook de doolhof van anonieme steegjes in tot ze wankelend de betrekkelijke rust van de Rue du Bon Pasteur had bereikt. Verlaten. Met een kreet van triomf rende ze de heuvel af, het pakketje onder haar arm en haar elegante strohoed nog op zijn plaats. Ze had moeite niet hardop lachend het plein op te stormen als een uitgelaten kleuter op een kinderfiets.

Recht in de armen van een volgende patrouille. Of bijna. Want ze stonden met hun rug naar haar toe. Nancy drukte zich tegen de dichtstbijzijnde muur en schuifelde voetje voor voetje weer de heuvel op. Een kat volgde haar bewegingen van achter een bovenraam van het huis aan de overkant en knipperde haar toe.

Nancy keek op en legde een vinger tegen haar lippen, in de hoop dat de poes van zo'n afstand niet kon zien dat ze meer een hondenmens was. Een halve meter naar het oosten zag ze de schaduw van een opening in de stille, verlaten straat – een steegje dat net breed genoeg was om zich erdoorheen te wringen, over het puin en de rotzooi heen.

Ze kwam bij de ingang en schoof zijwaarts door de opening om haar jas vandaan te houden bij de muren, die er verdacht smerig uitzagen. Ook de keitjes onder haar voeten voelden vet en glibberig aan. En god, die stank! Zelfs de goten van de vismarkt op een warme zomerdag stonken niet zo. Dus ademde ze maar door haar mond, half verdoofd door het bonzen van haar eigen hart. Hopelijk zou het dienstmeisje haar schoenen nog kunnen redden, ook al zaten ze haar te krap. Vlakbij hoorde ze de stemmen van de Duitsers, die een of andere arme drommel te pakken hadden. Nancy luisterde naar hun gebrul en zijn bedeesde antwoorden. Hij klonk wanhopig, doodsbang.

‘Nooit laten merken dat je bang bent, man,’ fluisterde ze met opeengeklemd tanden. ‘Dan ruiken ze bloed.’

‘Op je knieën!’

Dat ging niet goed. Nancy keek omhoog naar de smalle streep helderblauwe lucht boven haar hoofd en begon te bidden. Niet dat ze zelf in God geloofde, maar de Fransman misschien wel, of die Duitser met zijn geweer. Hoeveel mensen hielden zich op dit moment verborgen in de huizen om haar heen, met gespitste oren, bang zich

te verroeren? Misschien zeiden zij nu ook een gebed. Misschien maakte dat iets uit. Of niet.

Ze hoorde de klik van de grendel van het geweer, toen een schreeuw en het geluid van rennende voetstappen, haar kant op. De idioot probeerde ervandoor te gaan. De knal van het schot weerkaatste tegen de hoge muren. Nancy hoorde een rochelende kreet, vlak bij haar, toen de kogel doel trof. Toen ze opzijkte zag ze de jongen nog net vallen, met zijn armen voor zich uit, recht tegenover de ingang van haar steegje. Daar bleef hij liggen, op de keitjes van de straat, zijn gezicht naar haar toe gekeerd. Jezus, hij was nog maar een kind, niet ouder dan achttien. Nancy staarde hem aan, en de jongen leek terug te kijken. Hij had de gladde, olijkleurige huid van iemand die was geboren onder de zon van Marseille, met hoge jukbeenderen en diepbruine ogen. Hij droeg het kraagloze linnen hemd van alle arbeiders hier, sleets door het wassen, maar smetteloos wit gehouden door een liefhebbende moeder. O god, zijn moeder... Waar was ze? Onder zijn borst begon zich een plas bloed te vormen. Het sijpelde de helling af, tussen de hoge, bolle klinkers door. Zijn lippen bewogen, alsof hij haar een geheim probeerde toe te fluisteren. De laarzen van een

Duitse soldaat benamen haar het zicht. De man keek om naar het plein en riep iets wat Nancy niet kon verstaan. Er kwam een afgemeten antwoord.

De soldaat slingerde het geweer van zijn schouder, herlaadde het wapen en zette het aan zijn schouder. Hij deed een halve stap naar achteren, zodat Nancy het gezicht van de jongen weer kon zien. De wereld versmalde tot dit stukje klinckerstraat, met de zon op de geelgepleisterde muur en de bewegende lippen van de stervende jongen. *Krak*. Bloed en hersenresten spatten over de straat. Zijn lichaam schokte nog een keer en lag toen stil, het licht in zijn ogen abrupt gedoofd.

Nancy voelde een vlaag van woede. Die vuile moordenaars, zonder enig respect voor God of gebod. Ze stak haar hand in haar tasje en sloot haar vingers om de kolf van haar revolver, voordat ze zich met een bittere schok herinnerde dat het wapen leeg was.

‘O, verdomme!’ zei de soldaat zachtjes, terwijl hij een paar bloedspatten van de zoom van zijn uniformjasje veegde. Hij had te dicht bij zijn slachtoffer gestaan. Die fout zou hij niet nog eens maken. Hij keek op naar het raam waar de kat had gezeten en wierp toen een blik door de straat, naar links en naar rechts. Nancy kon geen kant

op. Nog een seconde en hij zou haar ontdekken, zonder dat ze nog iets kon doen. Nu ze hem niet kon neerschieten, zou ze zich met haar mond moeten redden. Ze repeteerde een paar excuses en vleiende woorden. Welke rol paste haar het best, op dit moment? Het angstige meisje? Of de verontwaardigde Française die zelfs de SS kon intimideren met de positie van haar rijke echtgenoot en zijn invloedrijke vrienden? De aanval was soms de beste verdediging. In elk geval zou het haar voldoening geven om hem in zijn gezicht uit te kaffen, ook al betekende het misschien haar dood.

Op het plein werd weer geschoten, en de soldaat draaide zich om. Hij liep de heuvel af, slingerde zijn geweer over zijn schouder en liet de Witte Muis bevend van woede in haar schuilplaats achter.

Ze moest nog wachten, dus telde ze tot vijftig, terwijl ze naar het gezicht keek van de dode man. Eén. Berlijn, waar Hitler een toespraak had gehouden en Nancy tussen een groepje journalisten had staan luisteren, zonder er een woord van te verstaan. Maar ze voelde wel het woeste, agressieve enthousiasme van de menigte. Ze keek om zich heen naar haar vrienden, allemaal buiten-

landse correspondenten, die net als zij uit Parijs waren gekomen om zelf te zien wat dat rare mannetje bezielde. Haar collega's waren veel ouder en meer ervaren dan zij, maar ze keken net zo angstig en geschokt. Twee. Wenen, waar een stelletje tuig in de bruine hemden van de *Sturmabteilung* de ruiten van Joodse winkels hadden ingeslagen, de eigenaren aan hun haren naar buiten gesleurd en afgeranseld voor de ogen van de buren, van wie sommigen zich afwendden en anderen lachend applaudisseerden. Drie. De inval in Polen, de oorlogsverklaring en de maanden van afwachten hoe het verder zou gaan. Vier. Gewonde vluchtelingen vervoeren met haar eigen ambulance toen Frankrijk onder de voet werd gelopen. Vijf. Duitse gevechtsvliegtuigen die rijen vluchtende vrouwen en kinderen onder vuur namen met hun mitrailleurs. Zes. Henri die verslagen terugkwam van het front, vernederd door de snelheid van de Franse nederlaag. Zeven. De dag dat Parijs was gevallen.

De beelden volgden elkaar op in een ordentelijke stoet. Nancy balde haar vuisten. Als ze ooit de kans kreeg, had ze die dag in Wenen gezworen, zou ze de nazi's de voet dwars zetten, en alles wat er daarna gebeurd was had haar nog gesterkt in

dat voornemen. Ze werd enkel nog gedreven door haar haat tegen de vijand, en zelfs de kleinste overwinning deed haar goed. Ze was ervan overtuigd dat Hitler krankzinnig was en zich uiteindelijk zou stuklopen op de Russische muur. Zelf was ze bereid alles te doen om de ondergang van zijn boosaardige, van haat vervulde regime wat dichterbij te brengen. Ze wist dat ze bang zou moeten zijn, zich rustig moest houden en moeilijkheden uit de weg moest gaan tot het afgelopen was met Hitler en zijn smerige kliek, maar haar woede was groter dan haar angst en ze was er de vrouw niet naar om in een hoekje weg te kruipen.

Vijftig. Deze man, deze jongen, slachtoffer van de bezetting en de verwoesting van het oude hart van Marseille, nonchalant doodgeschoten met een geweer. Het licht dat doofde in zijn ogen. Nancy stapte de straat weer in en liep naar het marktplein zonder nog een blik op de dode jongen te werpen. Toch zou ze hem nooit vergeten. Ze maakte haar fiets los van het hek bij de fontein, legde het pakje in het mandje aan het stuur en liep met de fiets aan haar hand de wijk uit.

Bij de kade gekomen, waar de Middellandse Zee glinsterend als een sieraad onder de koele winterhemel lag, deed ze een handschoen uit,

boog zich voorover, legde haar hand langs het krantenpapier waarin het pakje zat gewikkeld en sneed het open met een perfect gemanicuurde nagel. Het was een fles wijn, een Krug 1928, dezelfde champagne die Henri had besteld op de avond in Cannes dat ze elkaar voor het eerst hadden ontmoet. Nancy draaide het pakje om, zodat de scheur niet meer te zien was, stapte op haar fiets en reed naar de dure kant van de stad, waar ze sinds het begin van de oorlog met Henri woonde. Het schokkende beeld van de doodgeschoten jongen vervaagde wat. Ze draaide haar gezicht naar de zon en voelde de bries op haar warme huid. Die vervloekte Duitsers. Als Witte Muis had ze een prijs van honderdduizend franc op haar hoofd staan, dus blijkbaar deed ze toch iets goed. Op de zwarte markt had ze honderd flessen uitstekende champagne geregeld, alle reden om te proosten. Het werd tijd om naar huis te gaan en zich om te kleden voor haar bruiloft.

Lees verder in *Vrijheid*

Eerste druk maart 2020

Oorspronkelijke titel *Liberation*

Oorspronkelijke uitgever Sphere, an imprint of Little, Brown Book Group,
London

Copyright © 2019 Darby Kealey

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with
the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2020 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Jan Smit

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie © Mark Owen / Trevillion Images

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 261 5028 9

ISBN e-book 978 90 261 5029 6

ISBN luisterboek 978 90 261 5171 2

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.